

Conopeum sol aspicit conopeum. Propertius de Cleopatra loquens: Fœdaq; Tarpeio conopea tenere saxo. Equorum quoq; uestes phalerae, ephippia, dorsualia. Vopiscus in Galeno. *Boves* ues cum dorsualibus sericis discoloribus præfulgentes. Præterea Manticae ac Bulgæ imponuntur, sic Festo appellatae, Senecæ uero Hippoperæ lib. epistolarum xlii. *M. Cato* Cenforinus canterio uehebatur: hippoperis quidem impositis, ut secum utilia portaret. Pelles autem animalium, quibus nunc utuntur arcendo frigori, apud antiquos minime in usu fuisse quidam existimant: eò quod Plinius qui omnia exequitur, tum alij, nullam de his faciant mentionem. Tranquillus Augustum scripsit, non pellibus, sed quaternis tunicis hyeme solitum muniri. Et Martialis diuitem describens probe indutum. Opat & obscuras luces, uentosq; niuesq;, Propter sexcentas Baccara gauſapinas, quas supra commorauit crassa lana fuisse. Barbaros tamen aquilonares gestare pelles, uti etiam nunc, consuetos esse complures sunt authores: Ouidius ponticos & Getas describens inter quos exulauit, pellitos appellat: Sed usum tamen hunc paulatim cœpisse Senecæ temporibus ex loco eius epistolæ putandum: Pelliculas, inquit, uulpium ac murium frigoris causa. *Murium* enim pelliculas & zibellinos & armellinos nunc dictos putare possumus, Nam & inter murium genera sunt in ponto, ut in animalibus dixi.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
VRBANORVM LIBER XXVIII.

De Honesto & eius partibus. Ac primum de prudentia
& doctrina, quod magistri in ea necessarij.

QUAE ad corpus pertineant hæcenus, mox ea quæ ad animũ reliquum nostri operis spectat: ac primum de moribus, citra quos frustra cætera discuntur: deinde de artibus liberalibus dicam, ut planè præmissio titulo materia respondeat: in quibus pauca quidem, uerum exotica ex omni pene Græcia simul cum nostrorum receptissimis delibauit, ut facilius ediscerentur: essentq; cum ad bene beateq; uiuendum suffragia, tum ad scribendum omnibus parata supellex, maiorumq; rerum per breues adnotationes indicamenta. Prudentia igitur prius attingenda, quæ unica cum æque intellectu ac uoluntate consistat, sub eadem doctrina continetur: utranq; uero coniunctam Græci Sophiam, non sapientiam dicimus, in qua monstratore prius est opus. Scribit enim Aelianus de uar. histor. quod prisca fuit cõsuetudo, ut uiri magni iuxta se magistros alumnosq; haberent. Sic Ulysses Alcinoũ, Achilles Chironem, Patroclus Achillem, Agamemnon Nestorem, Telemachus Menelaũ, Hector Polydamanta, Hiero Syracusanus Simonidem Chium, Polycrates Anacreõtem, Proxenus Xenophontem, Antigonus Zenonem, Alexander Aristotelem. Inter Romanos Lucullus Antiochum Ascalonitam, Cicero Molonem, Mæcenæ Arium, Augustus Athenodorum. Neq; mirum, cum Plato dicat quod & Iuppiter quendam habuit consiliarium: unde nos exemplo eius institui debemus. Hesiodus quoq; optimum uocat, qui per se omnia nouit. Proximum huic, qui sapietes audit. Qui neutrum præstat, penitus esse inutilem. Socrates apud Platonem in Phædro ait, disciplinam ex sermone potius & uiua uoce hauriendã, quàm ex lectione, magisq; scienti prodesse. Sunt altiora quædam quæ scriptis tradi commode nequeunt. Præterea à quocunq; discendum, etiam si quercus esset quæ loqueretur. Non enim quis dicat, sed quid dicat in primis uidendum. Hanc igitur Socratis sententiam uox dominica confirmat. Quæcunq; dicunt Pharisei uos facite, opera uero illorum minime. Item Plato in Lachete. Is maxime audiendus cuius dictis facta conueniunt: qui uero de uirtute quam non attingit, aut cõtra uitium quod habet, quanquam ornate loquatur, minime auscultandus: siquidem in eo sapientes sumus quod nouimus, in eo delinquentes quod ignoramus. Quæ sententia superiori contraria quodammodo uidebitur, quum minime sit. Idem author ait: Maxime illud cauendum quod scientiæ & eruditioni ualde officit, ne uidelicet in Misologiam aut Misanthropiam incidamus, id est, in sermonis aut hominũ odiũ: uidelicet, cum forte alicuius uerbis aut opinioni ita addiciti sumus, ut omnia pro oraculo credamus: deinde omnino cõtraria esse reperimus, deceptosq; nos esse intelligimus: quod cum saepe fit, maxime enenit

ut nulli postea credamus, quod uitium periculosissimum est. accidit autem ignoratione, quod citra delectum & artem credit. Nam si quis studium & artem in iudicandis omnibus adhiberet, nec temere crederet, proculdubio reperiret hos bonos, illos improbos & indociles, alios uero inter utrunque. Apuleius in Apologia ait, Thaletem Milesium interrogatum à Mandraico Prienensi discipulo, quātam uellet mercedem pro eo quod disceret: respondisse, Si quod didicisti, mihi ascripseris, meque repertorem prædicaueris. Quantum igitur auaritia in hac parte debeamus, satis docent sacri libri, qui fidem ex auditu esse dicunt. & Iacobus: Sit omnis homo uelox ad audiendum. Hieronymus quoque: Habet latentem energiam uia uox. & in epistolis: Non enim, ut est quorūdam præsumptio, me ipsum docui. Hæc denique causa cur peregrinationes longas philosophi susceperint, uti coram laudatos uiros audirent, quorum sæpe libros domi habebant.

Qui aptiores ad doctrinam, & quid aut quomodo discendum

AD doctrinam alius alio docilior. Mercuriales pueri uelocissimi sunt, uerum cito desinunt, raroque perueniunt ad frugem, maxime si cum Mercurio Martem coniunctum habeant. Talis fuit Hermogenes ille sophista, qui de arte scripsit, in adolescentia senex, in senectute puer, ut ait Philostratus. Saturnini uero tardiores ab initio, sed tempore altius radices mittunt. Quapropter Ariston, ut Seneca, dicere solebat, malle se adolescentem tristem, quā hilem & amabilem turbæ. Vinum enim bonum fieri, quod recens durum atque asperum uisum sit, non pati ætatē quod in dolo placuit. Huiusmodi enim legitur fuisse Cato ille Censorinus, qui sero didicit litteras, euasit autem summus orator. Torquati quoque illius qui filios occidit, ingenium rusticum & inutile ab initio uisum, in summā lucem effulsit. Proximis autem seculis Ludouicus Pontanus, iuris sciētia præcellens VII. annis scholis Italiæ pertinacissime uacando, nunquam in ea facultate mutire aut dissentire quicquam est uisus. Sunt autē qui utrunque præstant & uelocitatem & usque ad extremum perseuerantiam ac profectum, quæ quidem rara felicitas: qualis Cicero fuit, & Augustinus noster qui per se didicit omnia. Quomodo autem discendum, Seneca item in epistolis docet. Lectio certa prodest, uaria delectat. Multumque potius quā multa legenda, quæ non habeas ad manum: quemadmodum magnus luctator non est qui omnis numeros nexusque perdiscit, quorum usus sub aduersario rarus est, sed qui in uno se aut altero bene & diligenter exercuit & eorum occasiones intentus expectat. Nec est quod de naturæ malignitate queramus quod res occultet, cum quicquid nos meliores aut beatos est facturum, in aperto aut in proximo posuerit. Idem. Cum omni ætati studia conueniant, non eadem tamen semper conueniunt: Turpe est uiro iam pro uecto ex cōmentarijs sapere, aut flosculos captare: semper interpretem, nunquam authorem esse. Semper denique meminisse, nunquam scire. Idem. Dementia est mihi Lucilli superuacua discere, in tanta præsertim temporis breuitate. Negat Cicero, si duplicetur sibi ætas, habiturum se tēpus quo lyricos legat. Eodem modo & dialecticæ uanas captiones. Nam apud plerisque philosophia quæstui est, insitiores potius nacta quā antistites. Hanc fas est dare tempus non accipere: res enim non subcisiua, sed ordinaria est. Aristotelis insuper opinio: Nullum esse magnum ingenium sine melancholia aut mixtura dementiæ. & ex sententia Platonis, Frustra poeticas fores compos sui pepulit. & Cicero pro Archia: Sæpius cōpertum ad laudem atque uirtutem naturam sine doctrina, quā doctrinam sine natura ualuisse. Quod doctrinam cum prudentia ac iustitia coniungere opus.

Quomodo discendum ex Seneca

AENANDRI Senarios sex ad hoc propositum conuertit. Cuncta enim serua sunt prudentiæ. Frustra mei debilitatem corporis accusauerim, si aderit prudentia. Hæc enim potēti brachio fortior. Sicut namque corpori existit oculus: Sic demum nostræ mens animæ fuerit. Idem. *δὲ ἐξαμαρτῆρ τανύτ' οὐκ ἀνδρὸς σοφῶν. ὁ μηδὲν εἰδὼς οὐδὲν ἐξαμαρτάνει.* Bis in eodem peccare, non est uiri sapiētis: qui uero nihil uiderit, nihil peccat. Phocylides poeta dixit, mētem ac rationem hominibus pro armis datā, his hexametris à me cōuersis. Cuncti mortales, æque locus omnibus idem Regibus ac inopī est, animis deus imperat altus Cunctorum, qui cuique dedit propria arma ferenda. Velocem lepori cursum, sed cornua tauris Sponte sita, ast apibus penetrātia acuminata caudæ. Mentem hominī melius tribuit, qua cætera inermis, Robusto sapiens longe præstare uidetur. Cleantes dicebat homines absque disciplina & literis, tantū forma distare

Kk 3 à feris

à feris. Plato scientiã ait sine iustitia cæterisq; uirtutibus calliditatem potius quàm sapien-
tiam. Zeno dicebat quod in disciplinis quidam erant Philologi, quidam Logophili, id est
amatores potius uerborum quàm scientiæ: item nonnullos esse filosofomatos, id est, cor-
poris amatores potius quàm philosophos, siue etiam philotimos, aut philochrematos, id
est amatores honoris ac pecuniæ.

QVOD DOCTRINA OMNIS AD PHILOSOPHIAM
ac theologiã referenda.

ARISTONYMVS Chius circulares scientias sectantes, negligētes uero phi-
losophiam cōparabat procis Penelopes, qua cum minime potiri possent, ad
ancillas se conuertebant. Idem uulgum comparabat Laerti, qui tantum agro-
rum curam habens, sese domumq; propriam sperneret. Sic plures curam tan-
tum diuitijs intendentes animum negligere agrestibus exulceratum pertur-
bationibus. Bion dicebat, grammaticos Vlyssis errores inquirere, suos autem minime.
Plato in Protagora poeticam similem facit imperitorum cōuiujs, qui cum propter insci-
tiam & rerum ignorationem propria uoce suisq; sermonibus colloqui nequeant, tibicines
accerfunt, ut aliena uoce, hoc est, tibiãrum flatu utantur: ubi autem sunt eruditi ac philoso-
phi, inter se disceptant. Nec ab re Homerus dicit, ut Diomedĩ daretur socius ad exploran-
da castra, quod alter ex altero si duo sint, melius intelligent. At Cicero pro Archia poeti-
cam & cyclicas scientias magnopere laudat. Hæc inquit studia adolescentiam agunt, sene-
ctutem oblectant, secundas res ornant, aduersis profugium & solatium præbent, dele-
ctant domi, non impediunt foris: pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur. Quod
si ipsi hæc attingere minime possemus, tamen ea mirari debemus cum in alijs uidemus.
Apuleius de deo Socratis. Vlysses, ait, comite sapientiã, quã Homerus poetice Mineruam
appellauit, omnia horrenda subiit, omnia aduersa superauit. Et Cyclopi specus introiit, &
egressus est: solis boues uidit, & abstinuit; ad inferos migravit, & remigravit: Scyllam præ-
ter nauigauit, nec abreptus est. Circes poculum bibit, nec mutatus est. Ad lotophagos ad-
cessit, nec remansit: Sirenes audiit, nec accessit. Basilius quoq; in quodam libello non usq;
quaq; poetarum lectionem detestatur, si quis ex his rosam non sentes delegerit. Nam Vlyf-
ses, inquit, uelut alter Iob, nobis exemplar patientiæ ab Homero proponitur. Hieronymus
item qui secularem scientiam aliãs dæmonum cultus esse dicit, ad nostram deducere iubet
philosophiam, haud aliter quàm Hebræi captiuam alienigenam resectis unguibus & capil-
lis in matrimonium deducere poterant: sic dicta illorum castratis erroribus & uerborum la-
sciuiã, si qua probata sunt nostro dogmati adijcere recte licere. Nam Salomon & Paulus &
Cyprianus multiq; alij ex nostris, poetarum philosophorũq; scripta, ut ipse testatur, ad no-
stra confirmanda in medium adduxerunt. Idem ad Rusticum monachum: Ama scriptura-
rum studia, & carnis uitia non amabis: eripiunt enim sensum à cogitatione lasciuia, & car-
nem macerant ob laborem, & alibi: Literæ laboris sunt comites, non uoluptatis, damnum,
non marsupium sequuntur, ieiunium, non saturitatem. Augustinus de trinitate: Vera phi-
losophia est trinitatem intelligere, scilicet unum deum, à quo spiritum sanctum in quo & fi-
lium per quem sumus: principium ad quod creamur, formam qua separamur, gratiam in
qua reconciliamur. Gregorius tris ponit sapientiæ profectus. Inchoationem & perfectio-
nem, & quod inter utrumq; est medium. In primo blandimenta dulcedinis, medio tempo-
re mentis certamina laboresq;, ad extremum perfectionis summa uoluptas. Hieronymus:
Gratias nunc ago deo meo, quod ex amarissima doctrinæ radice nunc dulces fructus car-
po. Thomæ Aquinatis sententia est, ut scientiæ uestigia nobis defunctis remaneant, qui-
bus doctiores maiore cum uoluptate ac uberius diuinitatem speculentur. Quod & Hiero-
nymus sentire uidetur: dum ait: Discamus in terris quorum scientia nobiscum perseueret
in cœlis. & alibi ex Danielis autoritate doctiores firmamẽto cōparat, reliquos uero astris.

QVOD DOCTI SEMPER IN PRECIO FVERE

Doctrinæ
honor

DOCTRINA quanquam saepe plurimorum iacet, uiri tamen ea maxime præ-
cellentes semper in honore fuere. Nam & Platonem Siciliam petentem Dio-
nysius cum albis quadrigis obuiam procedens excepit. Alexander Thebas
euertens, Pindari domui pepercit, Stageram oppidum ob Aristotelem resti-
tuit, Athenienses Thucydidem quem imperatorem in exilium miserant, re-
rum suarum

Vlyssis labirrus

Vlysses uelut
alter Iob

Tres sapien-
tiæ profectus

rum suarum scriptorem reuocarunt. Menander Comicus petitus classe Ægypti ac Macedonia regibus uenire contempsit, regiae fortunae praelata literarum conscientia. De Hippocrate idem contigit, Xerxe rege adcersente. Pto, quoque Philadelphus & Hiero Tyrannus occasione aduersae ualetudinis se studijs maxime tradiderunt, uiris doctis undecunq; adcersitis. Ut autem de Romanis loquar, ex Hispania uenerunt quidam nobiles, ut Liuium uisitent. Pompeius post bellum Mithridaticum Possidonij differentis domum Athenis intraturus, non percuti de more ianuam iussit, sed fasces lictores foribus submitit. Scipio statuam Ennij sepulcro suo imponi mandauit. Cato senex Carneadem legatum Atheniensium ob uiri eloquentiam suspectam senatui non admittendum esse consuluit. Augustum quoque item Claudium, Hadrianum & M. Antonium ex Romanis principibus, maxime doctis uiris fauisse memoriae proditum est. Numerianus item imper. teste Vopisco, dicendi facultate maxime praeditus: maluit in bibliotheca Vlpia statuam sibi poni Numeriano oratori quam Caesari. Proxima memoria Robertus Siciliae rex Petrarcham, omnisq; eruditus in precio habuit. Mea uero aetate, hac laude magnopere digni Nicolaus pontifex, Alfonfus Tarraconensis & Matthias Pannoniae reges. Cosmus item Medices ac Federicus Urbinas dux.

QVOD VNVS QVANDOQVE IN POPVLO SAPIENTIA
praeditus, plus caeteris uideat.

EST & illud sapientiae proprium, ut unus saepe plus caeteris in multitudine uideat, frustra tamen, animos reliquorum stultitia seu inuidia occupante: ut Annibali accidit, ob inuidiam factionis Barchinae, ut Socrati de deorum opinione, ut Cagy Troiano in equi introductione, ut Magio Campano, ne Annibal in urbem reciperetur consulenti, ut apud Romanos Paulo Aemylio pugnam Cannensem detrectanti, ut Fabio Maxi. contra Minutium & totum exercitum contendenti, ut deniq; apud Hebraeos tot prophetarum praedictionibus minime exauditis. Quandoque tamen populi felicitate auditus sapiens, ut Ap. Caeci solius sententia de pace non ineunda cum Pyrrho, ut Catonis de Carthagine delenda, ut denique apud nostros Iona Niniuitis.

ΑΡΟΡΗΤΗΓΜΑΤΑ ΣΕΠΤΕΜ ΣΑΠΙΕΝΤΩΝ ΕΧ ΔΕΜΕΤΡΙΟΥ ΦΑΛΕΡΕΟΥ.

LE O B V L V S. μέτρον ἄριστον. Mediocritas optimum. πατέρα δὲ αἰδέσθαι. Parentem uereri oportet. εὖ δὲ σῶμα ἔχειν καὶ τὴν ψυχὴν. Bene corpus & animam habe. φιλικὸν εἶναι ἢ πλούκιον. Libenter audi magis quam multa. γλώττης κρατίζε. Linguam compesce. βία μηδὲν πράττειν. Nil age per uim. ἐχθρας διαλύειν. Inimicitias dissolue. τὸν δῆμος ἐχθρόν, πλέμιον νομίζειν. Populi inimicum aequae tuum puta. γυναίκα μὴ μάχεσθαι, μήτε ἄγαμ πεποιοῦσθαι. Cum uxore ne contende, neue ei nimium confide. οἰκέτας μεθύοντα, μὴ κολάζειν, ὡσεὶ μὴ Δόξης εἰ αὐτὸς μεθύειν. Seruos temulentos ne castiga, ne & tu temulentus uideare. γὰρ ἐκ τῶν ὁμοίων. Nube pari. μὴ ἐπιμαίνεσθαι τῷ σκώπτου. Ne cum caullantibus insanis. εὖ προῦτα μὴ ὑπερήφανον εἶναι, ἀπροῦτα μὴ ταπεινοῦσθαι. In copia ne sis animo elato, neq; in egestate demisso. Solon. μηδὲν ἄγαμ. Ne quid nimis. κρείττερος μὴ κἀδικός. Ne sis iudex, alioquin inimicus alteri eris parti. ἠδὲ οὐλὴν φεύγε, αὐτὴν δὲ λύπην τίκτει. Voluptatem fuges, ipsa namq; postremo dolorem parit, σφραγίζει τὴν ψυχὴν λόγους σιγῆς, τῆς δὲ σιγῆς κατῴον. Ob signa uerba silentio, Silentium uero occasione. φίλος μὴ ταχὺ κτῶ, οὐδὲ ἀμ κτήση, μὴ ταχὺ ἀπδοκίμαζε. Amicos ne cito pares, paratos ne cito reijcias. ἀρχεῖς μαθὼν ἀρχεῖν ἐπισήση. Imperium discens pati, melius exercere scies. μὴ κακοῖς ὁμιλῆ. Cū malis ne cōgrederere. κρῶ τῶν θεῶν. Vtere dijs. εἰ δὲ ἀπίστος μὴ λέγε, ἀλλὰ εἰδῶς σίγα. Nō quodcunq; noueris dicas, sed planē cognoscēs tace. τοῖς σεαυτοῖ προῶς ἔσω. Circa te proximis mitis esto. τὰ ἀφανῆ τοῖς φανεροῖς τεκμαίρε. Ex manifestis, occulta deprehēde. Chilo. γινώθι σεαυτὸν. Nosce teipsum. πίνωμ μὴ πλῆλ λάλη, ἀμ ῥήση. In uino ne multa loquere, si nō uis errare. μὴ ἀπέιλθαι τῶν ἐλευθέρων. Ne minitare liberis hominibus. μὴ κακολογῆς τῶν πλῆσιον, ὡσεὶ μὴ ἀκρόση κακῶς. Proximo ne male dicas, si nō uis audire. Ad amicorum cœnas tarde, ad calamitatē celeriter ito. γάμος εὐτέλης πρῶ. Nuptias parce facito. τὸν τελευτήκοτα μακάριζε. Defunctum lauda. πρεσβύτηρον σέβει. Seniozem honora. τὸν ταῖς ἀλλοτρίαις πρῶ γὰρ ζόμιον μίσθ. Curiosum nimis rerum alienarū fastidi. Damnum ama potius quam turpe lucrum. τῶν δυσυχουῶν μὴ ἐπιγέλα. Miserum ne deride. Cum seueritate quietum te praebes

- præbeas, ut honoreris magis quam timearis. ἰδίας οἰκίας προσάτημ. [Præsis propriæ domui. γλῶσσα σὺ μὴ πῶρεχέτω τῷ νοῦ. Lingua non discrepet à mente. μὴ ἐπιιδύμῃ τὰ ἀδάματα. Ne cupias quæ haberi non possunt. In uia ne propera, neque manum moueas, quod stulti indicium est. νόμοις πείθε. Legibus obtempera. Ἀδικησάντων δὲ διαλλάσσε. Placa seu concilia quos iniuria adfeceris. Pittacus. Ἐγγυζὶ πάρα δ' ἄτα. Sponsio proximum damno est. φίλορ ἀπόντων καὶ πτόντων μὲ μνησο. Amicorum præsentium & absentium memor esto. μὴ προσδέχε τὸν φαῦλον. Ne recipe improbum. Qualem erga parentes te præbueris, tales habebis erga te filios. Difficile in uoluptatibus se bene nosse. Ocium fuge. μὴ δ' ἄρ' πλεστης, εὐτυχίαμ κρύπτε. Ne diuitias absconde quum in eas ueneris. μὴ πᾶσι πίσειε. Ne omnibus crede. Thales. κἀρὸν γινώδι. Occasionem nosce. ὃ μέλλεσ πεῖρ μὴ πρόλεγε, ἄποτυχὼν γ' ἄπογελασθήσῃ. Quod facturus es nemini prodas, ne forte non cōpos deridearis. Ama proximum. Amicis parce maledicere. Δφνὸν δ' σιωπᾶν τὸ μέλλον. Magna res futurum prouidere. πισὸν γ' ἄπισον δάλασσα, ἄπλησον κέρδι. Fidele terra, infidele mare, insatiabile lucrum. Bias. οἱ πλείστοι ἄνθρωποι κακοί. Homines ex magna parte improbi. εἰ καλὸς φαίνη, καλὰ πεῖρ. εἰ δὲ ἀχρὸς, εὐφύσειε. ἔλλιπες δὲ τρωθῶν καλοκαγαθία. Si pulcher es, pulchra fac. Si deformis, naturæ defectum bonis actionibus compensa. βραδέως ἐγχεῖρ, ὃ δ' ἄρ' ἄρξῃ διαβεβαῖ. Tarde aggredere. Quod aggressus fueris, perseueranter prosequere. μίση τ' ταχὺ λαλᾶν. Velociter loqui fastidi. μὴ εὐήδης ἰδοι, μήτε κακοῖδης. Ne sis nimium moribus facilis, neu nimium difficilis. Prædica ubique deos esse. Nosce quod gestum est. ἄκσε πολλὰ, λάλει κἀρία. Audi multa, loquere opportuna. Cum sis pauper, ne diuitibus irascaris: nisi forte ualde uideris proficere. ἀνάξιον ἄνδρα μὴ ἐπαίνεω διὰ πλοῦτον. Indignum hominem ob diuitias minime lauda. πείσασε λάβε, μὴ βιασάμην. Hortando accipe, non per uim. οταμ ἄγαθὸν π' ἄξῃς, δεοῦς μὴ σεαυτὸν αἰλάω. Si quid benefeceris, dijs referas acceptum, non tibi. κτῆσαι ἐν μὴν νεότητι εὐπείθειαν, ἐν δὲ ἡλικίᾳ σοφίαν. Ama, iuuenis pulchri quid agere: Senex uero sentire. ἐξὶ ἐν ἔργῳ μνήμην, κἀρὸν εὐλάβειαν, τὸ πῶ γρηναίοντα, πόνον ἐγκράτειαν, πλοῦτον φιλοσοφίαν, λόγον πείθει, σιγῆν κόσμον, γνώμην δικαιοσύνην, τόλμην ἀνδρείαν, πείθει δὲ σωφροσύνην, φύσιν εὐσεβείαν. Habebis in negotio memoriam, In occasione cautionem, In moribus generositate, In labore constantiam, In diuitijs amicitiam, In oratione persuasionem, In silentio ornatum, In sententiâ iustitiam, In audacia fortitudinem, In actione potentiam, In natura pietatem. Huius denique illa sunt. Infelix qui infelicitatem ferre non potest. & Quod agere instituis, cunctabundus aggredere. Periander. μελέτω τὸ πᾶν. Cogita totum. καλὸν ἢ συχία. Res pulchra quies. ἐπισφαλὲς προπέτρε. Res fallax temeritas. Democratia melius tyrannide. ἀτὶ μὴν ἡδοναὶ δυνταὶ. αἱ δὲ ἀρεταὶ ἀδάματα. Voluptates mortales, uirtus autē æterna. εὐτυχὼν μὴ μετρίως ἄγῃ, ἀτυχὼν δὲ φρονίμως. Fortunatus modeste agas, infortunatus prudenter. φηδ' ὁ μὲν κρεῖττον ἀπεθανεῖν, ἢ ζῶντα ἐν δ' ἔσθῃ. Præstat eum qui bonis non utitur mori, quàm uiuētem egere. ἀξιον πρᾶσκειν ἄρ' ἢ γονέωμ. Fac te dignum maioribus tuis. ζῶν μὴ ἐπαίνε, ἀπεθανὼν δὲ μακαρίζε. Viuens fac lauderis: Moriens beatus puteris. ὃ ἐκὼν ὠμολογήσῃς, πρᾶβαίνε. Quod sponte promiseris malum, nō præstabis. λόγον ἀποδέχων ἐφορᾶ μὴ ποιεῖ. Secreta ne prodas. λοιδορεῖς ὡς ταχὺ τίλῃ ἐσόμου. Ita irascaris aut cōuitium dicas, ut statim futurus amicus. τοῖς μὴν παλαμοῖς νόμοις ἔχω, τοῖς δὲ ὄφειος πρᾶσι φάπτε. Vtere legibus antiquis, obsonijs uero recentibus. Cohibe non solum peccantes, sed paratos ad peccandum. Δυσυχίαμ κρύπτε, ἴνα μὴ τὸν ἐχθρὸν εὐφράνησ. Cæla inimicos calamitatem, ne gaudeant. Sunt & illa indiscreta sapientum ex Sodia de auctore: uidelicet. εὐχὴ δυνατὰ. Appete quæ possis. φεῦγε μὴ δ' ἐνα, εὐλόγη πάντας. Neminem uitupera: omnis lauda. χρόνος φείδε. Parce temporis. ἴδια φύλασσε, ἀλλοτρίων ἀπέχε. Propria custodi: alieno abstine. ἔχωμ κρύπτε. Habens gratificare. λαβὼν ἀπόδ. Accipiens redde. γνοῖς πᾶτι. Cognoscens age. σοφοῖς ἔχω. Vtere sapientibus. ὃ μέλλεσ δός. Da quod debes. εὐφροσύνην τίμα. Benefactores honora. φθόνον μὴ κρύπτε. Nulli inuideas. Διαβολὴν μίση. Calumniam odio habe. γλώττει ἀρχε. Impera linguæ. υἱοῖς μὴ κατὰ δάξῃ. Filijs ne confide. ἀπεκρίνου ἐν κρητῶ. Re spōde opportuno tempore. πᾶτι ἄμετανόητος, ἀμ' ἄντων μετανόη. Age quorum non te pœniteat: si tamen peccas, pœniteat. ἀρχε σεαυτῶ. Impera tibi. φιλόσοφον γίνε. Esto philosophus. ὀφθαλμὸν κρύπτε. Oculum cohibe. ἀξῆκτον μὴ λέγε. Secretum ne prodas. κἀρὸν προσδέχε. Occasionem expeçta. ἀπέχεθῃ φεῦγε. Fuge inimicitiam. κινδύνον φρονίμως. Prudenter periculum adeas. σεαυτὸν αἰδέσ. Te ipsum uerere. πλοῦτον ἀπέχε. Diuitijs ne confide. δυνήσῃ ὑπὲρ πατρίδ. Morere pro patria, ἐπὶ νεκρῶ μὴ γέλα. Super mortuo ridere nolī. Sis in adolescentia continens.

tinens, In media ætate iustus, In senectute sapiens, In morte sine dolore. Epicteti disertatio
 nes ex Arriano. Fortunæ cōmixta uita similis est torrenti, qui lutulentus ruit, difficili trās-
 missu, ingentem daturus sonitum, breui tempore duraturus. Virtuti autem anima con-
 iuncta similis perenni fonti, qui purus fluit ac quietus & potabilis. Si uis bonus esse, pri-
 mum existima te malum existere. Castiga perturbationes animi, ne ipse ab illis castigeris.
 Si uis bene audire, disce prius benedicere, hoc est. εἰ βέλτε καλῶς ἀκροῖμ, μάθτε καλῶς λέγειμ.
 Quære tecum, si te cupis diuitem an felicem esse. Si diuitem, scito neq; hoc bonum, neque
 omnino in te fore. Si felicem, hoc & bonum & omnino in te esse. Nam alterum fortunæ
 breuis cōmodatio est: alterum penitus electionis. Sicuti neq; aspidem neq; scorpionem pro-
 pterea nō perniciosos existimabis, quod in aurea theca inclusos uideas, Sic & uitium nolē
 ideo non miserum ac uile putare, quod fortuna ornatum atq; opertum adspicias. Difficile
 aut diuitem modestum, aut modestū esse diuitem, hoc est. Δυσχρῆς ἅμα πλεῖστα σωφρονῆμ,
 καὶ σωφρονούντα πλεῖστῆμ. Si enim inter Persas natus, non malles in Græcia uel in diuitijs de-
 gere, In paupertate autem educatus quid quæris ad diuitias properare, cum nec ibi felix fu-
 turus sis: Sicut in parua habitatiuncula aut grabato præstat cum aliquo incōmodo sanum
 esse, quàm in magno atq; cōmodo ægrotū, Sic in parua substātia præstat arctius uicūdo
 felicem esse, q̄ in magna curis plenum & infelicem. οὐ πείνα λύπῃ ἐργάζεται, ἀλλ' ἐπιθυμία.
 οὐ πλεῖστ' ἄσπαστα, ἀλλὰ λογισμὸς. Non enim paupertas, sed concupiscentia tristitia pa-
 nit. Nec diuitiæ à tristitia liberant, sed animus & ratio. Neq; equus ob phaleras, aut auis ob
 pulchræ caueæ ornamentū animo tollitur atq; exultat: sed hæc in pennarum, ille in pedum
 celeritate gaudet. Eodem tu modo neq; ob uictus, aut sanè horū omniū quæ extra ueniunt
 lauitiā, tete extollas, sed ex ijs tātum quæ ex animi natura sunt, bonitate uidelicet, & recte
 factis. Pulchre uiuere dupliciter intelligitur: Parce, sobrie, modesteq; uiuere, Et molliter ac
 delicate, hoc uituperatur, illud laudatur. Si uerè pulchre uiuere cupis, ne quere sumptuose
 uicūdo laudari. Is cum quo cōuersaris, si melior, ei crede atq; obtēpera, Si peior, noli cre-
 dere, Si æqualis, cum eo conuenias, neq; unquam contendas. Libertas & seruitus nomina
 sunt, hæc uitij, illa uirtutis. Corporis uinculum fortuna, Animæ uero uitiū. Corpus enim
 soluet aut mors aut uitiū per diuitias, Animā uero uirtus per exercitationem doctrinæ ac
 abstinentiæ. Sicut lupus similis cani, sic adentator aut parasitus aut mœchus similis amico.
 Vide igitur ne pro canibus custodibus accipias lupos. Si parua primum admiraberis, ma-
 ioribus dignus putaberis. Si parua despexeris, maiori fueris admirationi. nihil uilius quàm
 amare uoluptatem, aut quæstū, aut iactantiam: nihil magnificentius mansuetudine & hu-
 manitate. Bionis philosophi nonnulla cōmemorat Diogenes, inter quæ illa. Interrogatus
 quoniam anxietate maiore premeretur, inquit, qui se cupit maxime felicē ac quietum esse.
 Senectutē malorum omniū portū esse dicebat, siquidem ad ipsam cuncta cōfugere. Gloriā
 amicorū esse matrem. Pulchritudinē, alienum bonū. Publij poetæ Mimorū, familiaris Cæ-
 faris, ponuntur Macrobio Gellioq; apophthegmata etiā quædā, ex quibus illa sunt. Malum
 esse consiliū, quod mutari nō possit. Beneficium dando accepit, qui digno dedit. Feras, nō
 culpes, quod uitari nō potest. Cui plus licet q̄ par est, plus uult q̄ licet. Comes facundus in
 itinere pro uehiculo est. Frugalitas miseria est rumoris boni. Hæredis fletus, sub persona
 risus est. Furor sit læsa sapiens patiētia. Improbe Neptunum accusat qui iterū naufragium
 facit. Ita amicum habeas, ut posse fieri inimicum putes. Veterem ferendo iniuriam, inuitas
 nouā. Nunquā periculum sine periculo uitatur. Pars beneficij, quod petitur si cito neges.
 Senecæ item quam multa sunt huiusmodi, uerum delectū, iudicioq; indigēt. Anthologiā
 igitur earundem ponam. Si uis beatus esse, cogita primum contemni. Si multis placuerit
 uita tua, tibi placere non poterit. Solitudinē quærit, qui uult cum innocētibus uiuere. Si cu-
 pis ab omnibus cognosci, da operā ut à nemine cognoscaris. Stultum est timere, quod ui-
 tari nō potest. Secreto admone amicos, palam lauda. Scias multis uirtutibus abundare qui
 alienas amat. Tacere qui nescit, nescit loqui. Libentius audias, quàm loquaris. Si bonus es
 quere tui similem. Tam omnib⁹ ignoscere, quàm nulli, crudelitas est. Seruis moderate im-
 perare, laus est. Ut fulmina paucorū periculo cadunt, omnium metu: sic animaduersiones
 magnarum potestatum terrent magis quàm nocent. Omnia uitiā panduntur, cum fortuna
 excideris. Omne uitiū habet patrociniū suum. Non cito ruina perit uir qui ruinam ti-
 met. Quotidie damnatur, qui semper timet. Pleriq; famam, conscientiam pauci uerentur.
 Recta

Bion philo-
sophus

Publius poeta

Senecæ
sententiæ

Recta ingenia debilitat uerecundia, praua confirmat audacia. Negandi causa auaro nunquam deest. Non aspicias quam plenas deo quisque manus, sed quam puras admoueat. Nil petas, quod negaturus es. Nihil negabis quod petiturus es. Nihil magnum in rebus humanis, nisi animus magna despiciens. Morbum esse scias non hilaritatem semper adridere ridentibus. Omnis dies uelut ultimus ordinandus est. Odium peccandi facias non metum. Proxima innocentiae uerecundia est peccati confessio. Malis displicere, laudari est. Lucrum sine damno alterius fieri non potest. Inopi bis dat qui celeriter dat. Minus offendit qui cito negat. Grauiissima est probi hominis iracundia. Furor fit laesa sapientia patientia. Ficta ad naturam suam recidunt. Bonis nocet qui malis parcit. Amicos res secundae parant, aduersae probant. Beneficium qui dare nescit, iniuste petit. Beneficium accipere libertatem uendere est. Bona nemini hora est ut non alicui sit mala. Beneficium qui se dedisse dicit, petit. Beneficium saepe dare, docere est reddere. Nihil magnificentius quam dare semper, nunquam exigere. Plura sunt quae nos terrent, quam quae premunt: & sapienter opinione, quam re laboramus. Aliquis uir bonus eligendus ac semper ante oculos ponendus, ut sic, tanquam eo spectante, uiuamus. Tarde deliberandum, cito exequendum. Tarde iudicandum. Qui enim cito iudicat, ad poenitentiam properat. Quam sententiam alio loco aliter dicit. De te spem inquit habeo, nondum fiducia. In qua sane imitatus est Ciceronem, ille enim sic. Hominem ignotum bonum sperare licet, iudicare periculosum.

DE NOSCENDO SEIPSVM.

Demonax

PRUDENTIS est illud ante omnia γινώθι σεαυτόν. Hoc est, nosce teipsum. Quod Chilonis esse plerique dicunt positum in templo Delphico, alij uero aliorum. Philippus Macedo, ut tradit Aelianus, post uictoriam quam apud Chæroneam contra Athenienses habuit, cum se elatum sana alioqui mente animaduerneret, iussit seruo, ut ei mane surgenti quotidie diceret: Memento quod homo es. Quod ab Aeliano positum Plutarchus Pausaniae Lacedaemonio adscribit. Aesopus duas nobis manticas in Apologo ponit. In ea quae ante est, posita sunt aliena facta, in altera quae post tergum, propria. Bion dicebat, grammaticos inquirere de Ulyssis erroribus, non autem de proprijs, cum seipsum uideant minime utilia sectari. Demonax interrogatus quando inciperet philosophari. Quando, inquit, meipsum nosse incipiam. Socrates dicebat: Si in theatro praeco diceret, omnes fullones aut sutores surgant, eius tantum ordinis uiri confurgerent: si dicat omnes sapientes, statim uideres omnes sine discrimine confurgere. Hoc enim maxime uitium esse humanum, ut quisque, quaquam stultus, se sapientem existimet. Diogenes quosdam esse aiebat, qui ea quae oporteat facere probe dicunt, se autem minime auscultant. Haud aliter quam lyrae quae probae sonantes se ipsas minime sentiunt. Simile & huic illud apostolicum: Factus sum uelut aes sonans, aut cimbalum tinniens. Bias inquit. Respice uelut in speculo tuas actiones, ut bonas augeas & ornes, malas uero retractes. Plato in Alcibiade. Nihil, ait, difficilius quam seipsum cognoscere, quod qui assequuntur, diligentiam quandam & artem qua boni efficiuntur acquirunt: haud aliter quam si quis calceum aut anulum bonum factitare ignoret, non autem artificem ignoret. Plutarchus. Oportet unumquemque ad sui ipsius naturam sese accommodare, neque ad alterius uitae rationem cogere aut per uim trahere. οὐ γὰρ πάντα πάντων. id est, non enim sunt omnium omnia. Ciceronis similis ferè sententia. Sequenda cuique natura non uitiosa: etiã si sint alia meliora, tamen nos naturae nostrae regula metiamur. Simile item & illud Apostolicum. Unusquisque in suo sensu abundet. Menander. ὁ βούλεται μόνον δεῖν καὶ προσδοκῶν, ἀλόγιστος ἐστὶ τῆς ἀληθείας κριτής. Si enim quod uult quisque, hoc tantum spectat, haud bonus fuerit ueritatis iudex. Demosthenes. πάσων ἀπάντων ἐαυτὸν διαπατῆρ. ὁ κούβουλετὶ τὸ ἑκάστων καὶ οἴετῃ. τὰ δὲ πρῶτα οὐκ οὕτως πέφυκεν. Facile quidem seipsum decipere, quod enim uult quisque hoc item existimat, res tamen aliter saepe eueniunt. Herodotus. Si liceret unicuique leges condere ac optimas eligere, suas quisque ac optimas eligeret, adeo sui amantissimus est. Euripides. ἄσπαστες ἐσμὲν εἰς τὸ νοῦν δεῖν σοφοί, αὐτοὶ δ' ὅταν πρῶτον οὐ γινώσκοντες. Omnes quidem sumus in alijs monedis sapientes: Ipsi uero cum res poscit, minime intelligimus. Sed neque ad sui noticiam, neque ad animi ueram uoluptatem, quis nisi per conscientiae puritatem peruenire poterit, quam Graeci σωείδησις: & item aliam quam σωτήρησις. id est, Synteresim penultima producta uocant, hoc est, iudicij conseruationem

De synidesi
& Synteresi.

tionem & integritatem in rebus benefactis, quæ naturalis est intellectus: alter vero uoluntatis. Ex quo Pythagoras. πάντων δὲ μάλιτα ἀιχάωαι σαυτόν. Præter omnia tui te pudeat. Antiphon. εἴ μὴ σωφρονέαι τὸ εἶναι ἀδίκημα μηδὲν, ἴδοντὸν πᾶσι δὲ ἔχει. Nihil equidem tibi in uita conscire, magnam habet uoluptatem. Iococrates. μηδ' ἔνα τε τὸ ἀσχηρὸν πικρὸς ἔλπιζε λαθεῖν. καὶ γὰρ ἔμ τὸν ἄλλους λάθεις, ἔαυτὸς σωφρονέαι. Quum turpe aliquid egeris, ne puta latere posse. Etenim si alios lateat, tibi conscius eris. Menander. Si quis sibi cōsciū est, si audacissimus, ipsum cōscientiā timidum facit. Hanc imitatus Cicero pro Milone ait. Magnam uim habet conscientia in utranq; partem, ut semper pœnam ante oculos uersari putet qui peccauerint, & nihil timeant, qui nihil admiserint. Idem in Tus. Nullum maius seipso conscientia theatrum habet. Ad nostros ueniā. Bernardus in meditationibus. Præstat enim te ipsum cognoscere, quàm si te neglecto, siderum cursus, uim herbarum, hominumq; ac omnium terrestriū pariter & cœlestiū naturas tenueris. Redde igitur te tibi, corrige gressus, statue te ante te tanquam alium. Idem de Con. Quid dulcius aut quietius bona conscientia, quæ nec damna nec uerborum contumelias nec quicquā aliud formidat? Idem. Bona conscientia quotidie uirescit, laboribus non adfligitur, deniq; adficit gaudio uiuentem, consolatur morientem, æternumq; durat. August. super Genesim. In ipso autē homine nunc lætitia quædā bonæ cōscientiæ paradīsus est. Idem de Cathe. Tu qui uerā requiem, quæ post hanc uita Christianis promittitur, quæris: eam inter amarissimas huius uitæ molestias degustabis, iucundiusq; ex bona conscientia inter ærūnas lætaberis, quàm ex mala inter delicias.

Bernardus

Augustinus

De impudentia loquendi, ac primum de parasitis.

LOQUENDO multifariam delinquimus, adsentando, obtrectando, mentiēdo, aut scurriliter, siue nimis, siue intempestiue, dicendo. de quibus omnibus dicā, ac primum de parasitis, qui ab assentatoribus differunt, quod hi quauis causa, illi aut cibi aut cōmodi tantum gratia adulantur. De his itaq; Athenæus ex auctoritate Clearchi Solensis ait. Parasitos uocabāt antiquitus sacrorū cōuiuiorum cōuiuas, Græce σωθοίνες. Altera sacerdoti, altera parasito pars erat. Aristoteles in Pol. inquit, quod principibus olim Methoniensibus duo singillatim parasiti fuerunt, ducibus uero exercitus unus, certosq; cibos & obsonia & ex piscibus sumebāt. postea pbro fuere, adulescentesq; dicti sunt. Primus Homerus introducit Podem quēdam asseclam Hectoris & cōuiuij: qua etiam de causa ipsum ponit Hectorē à Menelao uulneratum, q; par fuerat à uiro Spartano ac sobrio hominē Troianum (quod genus in luxu & uino ac saltationibus uiuit) feriri in uentre, qui mensis & parasitico luxui uacaret. Legitur & apud Cromilum Autositus, qui se ipsum inuitabat, plerunq; σωθργάσης domino. & Cacositus apud Eubulū, qui male concoquit. Et Oligositus apud Stratidem, qui parum comederet. Oecositus, qui non mercede sed gratis ciuitatis munus siue officium gerebat. Sirocurus, qui inutilis erat, & frustra nutrirī ac cibum sumere contingeret. Apud Sontiates Gallorum populos, rex habet quosdam secum adulescentes, quos Galli Siloduros, Græci Euolimos uocant, qui unā semper adherent, sectantur quocunq; ierit. idemq; faciūt, siue rideat, siue lugeat, seu aliqua alia capiatur uoluptate, Denique si occumbat, pariter occumbunt.

Podes

Autositus

Cacositus

Oligositus

Oecositus

Sirocurus

Siloduri

Euolimi

De nobilibus parasitis & adsentatoribus, ex Athenæo.

LISOPHVS Philippi Macedonis parasitus claudum se fingebat, quod Philippus crus fractū haberet: os oculosq; idem contorquebat, quoniā huiusmodi gestibus dominum uidebat. Nicesias cum Alexandrum magnum à muscis per titum uideret: quanto, inquit, hæ cæteris præstant, quæ tuū sanguinē degustāt.

Clisophus

Nicesias

Cum uulneratū semel cōspiceret, illud Homericum protulit. ἰχῶρ, οἶός ποτ' ἐείπετο. Qualis diuorum percurrit corpora sanguis. Charisophus Dionysij parasitus, cum uideret eum separatim cum amicis ridētem, ipse procul etiam ridebat. Interrogatusq; ab eo quid rideret, quod inquit existimē digna risu quæ dicitis. Andromachus Carrenus Crassi adulator, cui ille omnia cōmunicabat, Parthis eum prodidit. Patroclides item causa fuit ut Philippus, cuius adsentator erat, à Romanis uinceret, ut author est Polybius.

Charisophus

Andromachus

Demades oratorem missum ad Alexandrum, quod eum deum dixisset x. talentis Athenienses multauerunt. Euagoram uero quod regē eundem adorauerit, interfecerūt. Hactenus ille Seneca in decl. Cliens quidam cum Cælio oratori omnia in sermone concederet, ille iam longa adsentatione fastidiatus: Dic, ait, contra, ut duo uideamur.

Demades

Euagoras

Cælius

Dicta

Dicta contra parasitos & adsentatores.

LEARCHVS Solensis dicebat: Adulatorum mores humiles esse atq; serui-
les, breui tempore eorum artem durare. Nemo enim parasitum canum amat;
deinde mendacia eadem repetere diu nō placet, materiā quoq; fingendi tem-
pore consensescere. Anaxilas ut author Theophrastus, adsimilabat eos uermi-
bus, qui triticum nacti non discedunt donec uacuum reddiderint, sic illi apud
diuites substantiam rodunt. Hermes autem Salpino pisci, qui urinantes cibi causa usq; ad
littus tuto adfectatur, in terram uero minime descendit. Sic parasiti utilitatis gratia currūt;
deinde in asperis deserunt locis. Antisthenes meretricibus, quæ amatoribus omnia bona
exoptant præter mentem & pudorem. Hæc ex Athenæo. Euripidis tris senarios conuertit.
Amicos minime blandos posside: Qui tecū gratiæ causa loquuntur, mali. Claustra domus
prohibeas tuæ. Critias, Qui cum amicis gratiæ causa conuersatur, postremo adsentationis
uoluptatem in inimicitiam cōuertit. Deinceps nostratium. Plautus naturā eorum eleganter
his uerbis expressit. Nos parasiti lacones sumus, id est, canes uoracissimi. Idem alibi. Licet
parasitiæ arti dicere maximā malam crucē. Nam huic ego diei libēter effoderem oculos,
adeo me malignitate mortalium onerauit: ueni in forum, cōuenio adolescentes, nemo me
inuitat ad cœnam, quasi de cōdicto rem gerunt, uelut in uelabro olearij. Dico unū dictum
de dictis melioribus, nemo ridet. Seneca. Esto omnibus benignus, nemini blandus. Luca-
nus. Exeat aula, Qui uult esse pius. Hieronymus in epist. Naturali ducimur malo, & adu-
latoribus nostris libenter annuimus, & quanquam respōdeamus nos indignos, & calidus
rubor ora perfundat, tamen ad laudem suam quisq; intrinsecus lætatur. Augusti. in episto.
Gratias tibi uberes agimus, quod nos laudas tanquam tales simus: magnopere enim hor-
taris ut tales esse cupiamus. Greg. in moral. Sicuti plantæ uigor auræ siccitate grandescit,
sic bonarum mentium studia cōmendatione proficiunt. Et alibi. Multis laudari prodest,
nonnullis uituperari: utrunq; tempestiue factum iuuabit. Chrysostomus in Matthæum.
O stultum. Quid enim illa tibi post mortē laudatio prodest, si ubi nō sis lauderis, ubi uero
fueris crucieris? Proximis seculis primus qui in Italia hoc genus ineptū aluerit, Nicolaus
Estensis fuit, Petri Gonnellæ iocis delectatus. Eoq; uenit impurissimus usus, ut iam non
solum uoluptati, sed ambitioni res hæc principibus existat, Ex quo Plato inquit. Video
sæpe in magnis opibus ac fastu uiros domi nurrientes parasitos & adsentatores pernicio-
sos, quibus nihil potestas aut diuitiæ detestabilius habent.

DE VERITATE.

QUOD autem ueritas sit optima, & apud deum maxima, cum plurimi demō-
strant, tum Homerus his uersibus. οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον, οὐ δ' ἀπάτηλον οὐδ' ἀπλεῦκτόν γ' ὅ, ἕκαστ' κεφαλῇ κατανεύσω. Iuppiter loquitur. Non etenim nostrū
est aut detrectabile uerbum Decipiensue aut imperfectū, quod probo nutu.
In quæ carmina eius enarrator hæc dicit. Tres sunt causæ ob quas promissis
non stamus. Aut enim animo fallendi dicimus, Vel postea nos pœnitet, Seu certe uolenti
præstare quod promissit, deest facultas. Prima est malæ uoluntatis, Secunda infirmi iudicij,
Tertia inopiæ facultatis. Hæc omnia minime deo conueniunt: Qui ob bonitatem non de-
cipit, ob stabilitatem non retractat, ob potentiam imperfectum non relinquit. Aeschylus.
ἀπλῆ γὰρ ὄσι φησι ἀληθείας ἔπικ. Simplicia sunt uerba ueritatis. Euripides ferè idem. ἀπλῆς ὁ λό-
γος φησι ἀληθείας ἔφικ. Simplex sermo ueritatis est. Idem. οὐδὲρ ψεύδος εἰς γήρας γόνος. Nullum
mendacium senescit. Menander. ἔρχεται τ' ἀληθείας εἰς φῶς εὐίστε οὐ ζητῶμενον. Venit in lucem
ueritas uel non quæsitā. Sacri quoq; libri idem dicere uidentur. Nihil occultum quod non
reueletur. Quapropter poetæ temporis filiam ueritatem dixere. Sophoclis item tres sena-
rios uerti. Loquaris semper uera, nec unquā dubita. Mortaliū uero nemo ob id decipiet.
Nam iusta lingua robur immensum habet. Apollonius. ψεύδος δ' ἀνελεύθερον, ἀλήθεια γ' ἄνοστον.
Mentiri illiberale, ueritas generosa. Serenus in cōmentarijs. Plato dulcissimū auditorum
ueritatem dicebat: Polemon autem, longe dulcius dicere quàm audire ueritatem. Plato de
legibus. Veritas apud deos hominesq; bonorum omnium potissima est, cuius in primis
eum participem esse oportet, qui futurus est felix. Infidelis autem est cui mendacium uo-
luntarium existit amicum, cui autem inuoluntarium, stultus: utrunq; igitur fugiendum,
cum uterq; tam infidus quàm imprudens, nō sit amandus. Theophrastus Chius ut scribit
Ælianus

Hieronymus
in epistolis
Augustinus
Gregorius

Tres cause
ob quas pro-
missis non
stamus

Veritas tem-
poris filia
Apollonij do-
ctrina

Theophras-
tus

... historia. ...
... dicit qui e
... Oromy
... quid nam
... Miles
... Planc
... libro Zo
... forni
DE IRON
... inter iron
... extremi a
... Plancem & Cic
... dicit
... esse, itup
... se ait, cum po
... quocq; Saulis
... VIII. præter
... traditur exten
... calumniam
... Sic enim in
... sunt reipub
... profiteor. &
... Carthaginem tri
... & gratias o
... propositum liber
... Virgil. Sum pius
... est inquit, eoru
... sua q; iusta d
... & Hieronym
DE
... QVENDI eti
... uidetur. Est e
... Alexandrum, &
... palam crim
... pudenter exerc
... Demosthenis nep
... operatis q; condicio
... author Ælianus. Q
... ad incidend
... odio magis qu
... Anthonym
... philosophicus
... procedit hoc præ
... facit, sed pro tēp
... cur Atheni
... medio bene habe
... Quia inquit, util
... oportet uel exulce
... & uoluntate, multa
... Diogenes
... inamica habere o
... amicus uera ac citr
... multa habet cautio

Ælianus de uaria historia. uenit legatus Lacedæmoniā, uir alioquī iactator & lasciuus, ut qui senectutem dissimulans, canos infecerat. Archidamus igitur surgens in senatu: Quid inquit, pro sano hic dicet, qui etiam capillis mentitur? Magi apud Persas maximum deum colunt, quem uocant Oromagdem, corpore quidem homini simillē, anima ueritati. Pythagoras interrogatus, quid nam homines potissimum simile dijs faciāt: Cum uera, inquit, loquuntur. Thales Milesius interrogatus, quantum mendacium à ueritate distaret, quantum ait, oculi ab auriculis: Planè inferens oculatam fidem præstantiorē esse aurita. Ex Stobæo. Legitur & in sacris libris Zorobabelis Iudæi, apud Dareum sententia omnibus prælata, qui ueritatem omnium fortissimam dixit.

Oromagdes
Persarū deus.

DE IRONIA ET IACTANTIA OFFICIOSA.

QUVM inter ironiam & iactantiā ueritas (ut ait Aristoteles) consistat, utrunq; tamen extremū apud perfectos quādoq; uiros reperitur. Socratis ironia apud Platonem & Ciceronem notissima, qui se scire nihil simulabat, tantū alios audiebat. Idem dicebat, de se in neutrā esse partem dicēdum, quod laudare arrogantis esset, uituperare stulti. Apud nostros quoq; Samuel ad immolandum domino uenisse se ait, cum potiore causam aliam haberet, & hoc facere nihilominus decreuisset. Dauid quoq; Saulis seruum sibi insidiantem dicebat, cum Saul potius ei insidiaretur, I. Reg. x v i i i. præterea Abraami de coniuge, & aliorū multa huiuscemodi, iactantiæ quoq; plura traduntur exempla. Plutarchus, qui super hoc pulcherrimū edidit tractatū, ait: Ob delendam calumniam nos ipsos nō inepte laudare possumus, ut accidit Pericli inuidiam sustinenti. Sic enim in concione, Mihi uiri Athenienses succēsetis tali uiro, qui in his quæ necessaria sunt reipub. obeundis, aut summa experientia ac fide prouidendis, nemini me cessurum profiteor. & apud Romanos Scipio accusatus, hodie inquit, P. C. Annibalem uici, Carthaginem tributariam feci, hanc patriā maximo periculo liberaui: eamus hinc in capitolium, & gratias dijs immortalibus agamus. At quā fatue & inepte Cicero sæpius extra propositum liberatam à se patriam à Catilinæ coniuratione iactat? Legimus item apud Virgil. Sum pius Æneas, fama super æthera notus. Isidorus de summo bono. Superuacanea est, inquit, eorū humilitas, qui se ipsos falso accusando inepta utuntur ironia. Nec enim qui se suaq; iusta de causa, sine arrogātia laudat, est admodum uituperāndus: Sic namq; & Paulum & Hieronymum, pluresq; alios suas quādoq; uirtutes narrātes, legimus.

Samuel

Dauid

Pericles

Scipio

Cicero

DE LOQUENDI LIBERTATE.

LOQUENDI etiā libertas, quam Græci παρρησία uocant, ad ueritatē pertinere uidetur. Est enim philosophorum & perfectorū hominū, sicuti Diogenes ad Alexādrum, & ex nostris Nathan ad Dauid, Helias ad Achab, Heliseus ad Ioram, palam criminibus uarijs obnoxios reprehenderūt. Sunt tamen qui illā impudenter exercent, ut Thersites Homericus, & Drances Virgilianus, ut Demochares Demosthenis nepos, missus legatus unā cum alijs ad Philippum Macedonē hostem: impetratisq; conditionibus, cum ille dixisset, si quid aliud uellent: respondit, uti te suspendas. author Ælianus. Quapropter Socrates dicebat, ut scribit Stobæus: Sicuti nec gladium obtusum ad incidendum, ita nec loquendi libertatem sine effectu aut utilitate esse oportere: ut non odio magis quā iudicio contendere uideamur: eamq; ex disciplina non tradi, sed ex natura. Aristonymus dicebat, sicuti mel gustu quidem dulce ulcera mordet ac sanat, sic sermo philosophicus. Eusebius. Fiducia, inquit, loquendi à libero animo ueritatemq; amāte procedit: hoc præstabis, si nō cuiuscq; nec semper putabis cōuicium aut oburgationem facere, sed pro tēpore personis & modis. Dion in chrijs. Diogenes interrogatus à quodā Attico, cur Athenis moraretur, cum Lacedæmonios tātoperē laudaret: Quoniam, inquit, medico bene habentibus nō est opus. Themistius de anima. Diogenes recte apud Platonē: Quid, inquit, utilitatis philosoph⁹ adfert, si neminē in dicēdo mordet? Melle igitur utat oportet apud exulceratos & medicina egētes homines. Plutar. insuper in lib. de uero amico & adulate, multa præclare ad hoc propositū disserit, ex quibus nos pauca in medium adducemus. Diogenes, inquit, dicere solebat, q; aut beneuolētissimos amicos, aut infestissimos inimicos habere oportet: alteri enim monēt, alteri uero redarguūt. Nam amicorum est cū amicis uera ac citra adsentationē loqui, monereq; officij quādo est opus. Sed hæc ueritas multas habet cautiones. Primum ne præterita reprehēdamus quæ corrigi nequeunt,

Demochares

Veritas multas habet cautiones

- queunt, quum sit opus potius inimicorū. Deinde ut modestiæ gratia nosipfos simul in eadem culpa connumeremus. Socrates enim leniter & sine strepitu adolescentes redarguebat, tanquam scilicet à culpa & ignoratione nec ipse liber esset. Et apud Homerum: *τι παδόντε λελάσμεθα δόξιδ' ἄλκις*, Tydide quid patimur nostræ obliti uirtutis in armis? Deinde ut solum & sine arbitris moneamus honoris gratia. Non enim amici, sed sophistæ officium est, ut à præsentibus laudetur, alienis erroribus exornari: ueluti chirurgi faciunt, qui artificium coram multis ostentant. Pythagoras enim quum quendam adolescentē asperius reprehendisset, ita commouit, ut ille ob dolorem sibi manum adferret: ac ex illo postea præsentibus alio neminem reprehēdisse dicitur. Hanc igitur ob causam, magis quàm ob ebrietatem, Alexander Clitum interfecit: quod audientibus multis eum uituperasset. Aristomenes quoque Ptolemæi præceptor, quod eum dormientem præsentibus legatis excitasset, ab eodem necatus est. Ex quo Homericum illud recte dicitur: *ἀγχι χῶρ κεφαλῶν, ἵνα μὴ πεδοῖσάσ' οἱ ἄλλοι*. Ne reliqui audirent caput auribus admouet ultro. Deinde ne irati moneamus, ut magis ex libidine nostra impelli, quàm ex amici charitate uideamur. Sunt tamen quædam quæ ab amicis non iratis uidentur irate dici, ut Patroclus Achilli. *μηλέες οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἰππότα Πηλεὺς, οὐδὲ δέ τις μήτηρ, γλαυκὴ δέ σε τίκτη δάλασσα, πέτρα τ' ἠλιεάρι, ὅτε τοι νόσ' ἔβη πλώης*. Non tibi diua Thetis mater crudelis Achille, Non pater est Peleus, scopulo sed natus acuto Ceruleoq; mari, nam mente immitis acerba es. Amādi igitur in primis amici, qui libere uereq; loquuntur. Ex quo in tragœdia dicitur: *φιλοῦς ἢ τοῦς μὲν μὴ χαλῶντας ἐν λόγοις κέκτισσας, τοῦς δὲ πρὸς χάριμα σὺν ἠδονῇ σιγῇ πονηροῦς, κλάδουμ εἰργέτω εἴγης*. Tuis nequaquā uerbis cedentes habe. Nam gratiam spectantes, qui loquuntur uiri, Hos claustra domus absterreant tuæ. Hæc enim ueritas inter amicos pars potissima. Nam sicuti Patroclus dum Achillis arma circūdaret humeris, & equos in pugnam duceret, solam eius hastam atrectare non ausus, intactam dimisit: ita adulescentes cætera amici officia persequuntur, præter hoc ueritatis.
- Megabyzus** Megabyzus Persa dux Darei regis, dum olim apud Apellem de umbris & lineis nugaretur: Apelles inquit, num uides hos pueros minium terentes? dum taceres, te tuamq; purpuram & attoniti adspiciebant: quū autem loqui de his cœperis, simul omnes te rident. Quē admodum igitur Agesilaus, ab ijs etiam qui uituperare scirent, laudari se cupere dicebat: ut scribit Xenophon: sic etiam eum qui delectat, & ad gratiam loquitur, amicum existimari decet, si & mordere possit. Nam sermo semper placens & ad gratiam, suspectus est. Ex quo Lacedæmonij cuiusdam dictum in precio est. Is enim quum Carillus rex laudaretur: Quonam modo, inquit, bonus est, qui ne in malos quidem acerbus est? Et hæc quidem Plutarchus de uero amico. Fuere hac animi libertate apud Romanos Fauonius, qui ad Pompeium ait: Nunc Pompei pede terram pulsa, quum ille iactasset, si opus in bello ciuili, milites se pedis pulsu excitaturum. Et Cato, qui Cicerone eos, Murænam defendente Stoicorum sectam ac paradoxa deridente, quum risus iudicibus excitaretur, ait: Dii boni quàm ridiculum consulē habemus. Duos præclaros Homeri uersus his addam, Iliados 1 x. *ἔχθρος γάρ μοι κίηθ' ὁμῶς αἰδῶο πύλησιμ, ὅς χ' ἔτθρον μὲν κενύθη ἐνὶ φρεσὶμ, ἄλλο δ' εἴπη*. Hostis enim ille mihi simul usq; ad limina ditis, Qui simulans aliud, menti contraria fatur.

DE TACITURNITATE

- Socrates** OCRATES, ut author Stobeus, duo loquendi tempora ponebat: uel de quibus ipse clare noueris, uel de quibus necessarium dicere: cæteris in rebus tacendum putabat. Idem nullam scripsit literam, quod pluris dicebat esse chartam q̄ sua scripta. M. Antonius orator, teste Cicerone, nullam scripsit orationem, ut si quid non opus dicto esset, posset se negare dixisse. Pythagoras ait, uel taciturnitatē opportunam, uel sermonem utilem habe. Idem iubebat quinquennio discipulos silere. Solon interrogatus in conuiuio à Periandro cur taceret: Sermonis ne inopia, an stultitia: At nullus, inquit, in conuiuio stultus tacere posset. Dicebat enim sermones obsignandos esse silentio: silētium uero temporis opportunitate. Epictetus philosophus iubebat tacere multa: uel loqui necessaria, & de paucis. Zeno quum legatos Antigoni regis missos Athenas, unā cum nonnullis philosophis ad cœnam inuitasset: ac reliqui suam inter epulas ostentarent loquendo differendoq; doctrinā: ipse solus tacuit: quærētibusq; legatis, qui ei priuatim regis mandato egregiam eius uoluntatem obtulere: si quid respondere uellet. Hoc, inquit, quod uideatis: *Δυσκράτεια τομ πάντων λόγῳ*: id est, difficillimū omnium retinere sermonem, Diogenes cuidam

eisdam philosopho, qui cōtentiosius aliquid differebat: Miser, inquit, quod optimū in uita
 philosophi ac prācipuū, uerbis philosophādo corrumpis. Ægyptij Harpocratem mutorū
 deum celebrabant, Romani uero Angeronam deā cum digito ad os adalligato in ara Vo/
 lupiæ colebāt, quod uidelicet silentium magnā in posterū uoluptatē prāstaret. Aristoteles
 interrogatus, Quid difficillimū: silere, inquit, quod minime dicēdum sit. Nicostratus, mul/
 ta inquit, uelociter & continuo loqui, stultitiæ signū. Sermonē prāterea ad audientis aurē
 ad cōmodare oportere. Zeno dicebat, duas nobis deus aures cōstituit, unam uero linguā,
 quod duplo debeant plus esse quā audimus, quā quā loquimur. Idem ferē Iaco. in epist.
 Sit omnis homo uelox ad audiendum, tardus ad loquendum. Menander. οὐδὲμ σιωπῆς ὄσι
 χος μώτορορ. Nihil silentio utilius. Sophocles. πολλὰ ἔχει σιωπῆ καλὰ. Multa retinet silentium
 pulchra. Athenodorus. τὸ σιγᾶν ὄσιρ ἀκίνδωορ γέρας. Tacendi munus est sine periculo. Plu/
 tarchus. ἀνωπεύθωορ σιγῶν uocat, id est, Silentium non redditurum rationem. Idem. Haud
 modica uirtutis pars, linguam rationi obtemperātem habere. Apollonius. πολυλογία πρὸς
 σφέλαματὰ ἔχει, τὸ δὲ σιγᾶν ἀσφαλες. Sermo longus in multis peccat, silere autē res tuta. Idem.
 Optimi hominum qui parce loquuntur, Loquaces enim si eam molestiā paterentur quam
 inferunt, nunquam loquaces essent. Plato Antistheni longius disputationem protrahenti:
 An ignoras, inquit, sermonem eum metiri qui audit, non qui dicit: Euripides. ἀχαλίνωορ σο/
 μάτωρ τὸ τέλει δὲ δυσυχία. Finis oris effrenis est infortunium. Idem. γλώσσης γὰρ οὐδὲμ πωισόρ, ἢ δὲ
 ὄρα μὲν φρονίμειδ' ἀνδρῶν νοδιετῆρ ἐπαγάδι, αὐτῆ δ' ἐαυτῆς πλῆσα κέκτηται κακὰ. Linguae nihil
 fidum, per quam licet eorum quae honesta sunt, monere sciamus homines: ipsa tamen per
 se multa possidet mala. Hesiodus. γλώσσης τοι διχῆυροσ ἐν ἀνδρῶν πρὸς ἄριστορ φειδωλῆς. Thesau/
 rus parci prob' est mortalibus oris. Home. σρεπῆ ἢ γλώσσοσ ἐσι βροτῶν, πλέες δ' ἐνι μύθοι παυτοῖοι,
 ἐπιωρ δὲ πλῆυς νομὸς ἐνδᾶ καὶ ἐνδᾶ. οππῆορ κ' εἴπωκοδᾶ ἔργε, ποῖορ κ' ἐπακούσασε. Lingua hominum
 uolucris, sermo quoq; plurimus illi, Ac uariius, tum lex dicendi plurima utrinq;. Nam tale
 audieris uerbum, quale ipse loqueris. Plato ait, Ciuitatē Atheniensium omnes Græci ex/
 istimant esse, ut philologam, id est, uariæ doctrinæ, ita & polylogam, id est, multi sermonis
 amantem. Lacedæmoniam uero breuiloquam, ac polynomam, id est, multarum legum,
 magis quā polylogam. Laconicū igitur genus, pro breuī capiunt, ut Philippus Macedo
 cum peteret ab eis, an eum in urbem recipere uellent, rescripserunt tātum literis maiuscu/
 lis. NON. author Plutarchus πρὸ ἀδολεχίασ, ubi etiam tris ponit responsonum modos:
 unum necessarium, ut interrogatus, est ne intus Socrates: dicat tantum, Est. Secundum ad
 iucunditatem, quādo dicit: Intus est, nunc ferē ingressus. Tertium ad negationē, ut quan/
 do plura alia adduntur non interrogata, neq; ad rem pertinentia. Ex quo dicit: plus fastidij
 adierre uirum bonum alioqui, inepte & intempestiue loquentem: quā prauum & indo/
 ctum, tempestiue. Sed iam nostros adeamus. Ambrosius de officijs. Silendi patientia, op/
 portunitas loquendi, contemptus diuitiarum, maxima sunt uirtutum fundamenta. Isido/
 rus. Si cupis tuas augere uirtutes, prodere nolī, nec loquaris nisi interrogatus, nec prius
 quā audias. Denique Dauid in toto psalmodum libro, nihil potius quā linguæ inno/
 centiam, ac silentium petit, aut extollit. Breuitate sermonis inter Romanos maxime Bru/
 tus, Casar, Atticus, Sallustius, polluerunt. Inter Græcos, Socrates, Lysias, Thucydides,
 Lacones. Dicacitate, M. Cato, Cicero, Fauonius.

Harpocrates
Angerona

Athenien.
polylogi
Lacedæmonij
polynomi
Laconicum
genus

DE STULTITIA.

STULTITIAE stultitia maxime aduersatur, quae cum ex alijs causis, tum
 ex delictis nascitur. Interrogatus enim Socrates, qui essent stulti, respondit,
 qui facile peccant: Sapientes, qui non facile peccant. Hinc oritur Stoicorum
 paradoxum. Omnis cupidus stultos esse. Æschylus in tragœdia elegāter ex/
 pressit. ἢ δὲ μωρία μάλισα ἀδελφῆ τῆσ πρηνείασ ἔφω. Stultitia maxime germana est
 iniquitatis. Sophocles. τὸ μὴ δ' εἰδέναι μηδὲρ ὦρ ἀμαρτάνης, ἔκκαυμα τόλμης ἰκαυόρ ὄσι κῆ δρᾶσσε.
 Non animaduertere se peccare, incendiū est & occasio maioris audaciæ. Idem. ἀνοια θυκῆ
 πῆσ δυσυχίμια ἀνδράγετορ. Stultitia mortalibus uoluntaria infelicitas. Plato. Stulti Proteo/
 similes, inquit, sunt: ille corpus, hi animum saepe mutant: prāterita magis concupiscunt,
 prāsentia etiā fructuosiora despiciunt. Obliuio priorū malorū audaciā gignit. Crates,
 Stultos cōparabat terebris, sine uinculis & ui, nihil horum quae oportet uelle facere. Nam
 & terebræ genus est, quod cum adligato loro circumuertitur. Cicero in Pisonem. Nolite

putare P. C. ut in scena uideris, homines consceleratos impulsu deorum terreri furiarum
 tedis ardentibus, sua quemq; fraus suum scelus de statu ac mente deturbat. Hæ sunt impio-
 rum furia, hæ faces, hæ flammæ. Ex rerum etiam ignoratione procedere Cleanthes docet,
 Ineruditi
 Inconstantia
 Aristagoras
 qui dicebat ineruditos tantum forma differre à bestiis. Inconstantia quoq; propositi magno-
 pere stultitiam mentisq; leuitatem arguit. Ex quo Seneca inquit: Vide quam magna res sit
 constantia, & in suo proposito perseverantia: ut autoritatē habeat etiam inertia pertinax.
 Item præter decorum & tempus & locum res agere: ut de Aristagora Milesio legitur apud
 Tarreum in prouerbis. Is quum legatus Milesiorum Lacedæmoniam auxiliij petendi gra-
 tia contra Persas uenisset: ueste sumptuosissima, unguentisq; delibutus concionari in mise-
 ria ac necessitate patriæ cœpit: ex quo prouerbium manauit, οἴκοι τὰ μιλῆσια: domi Milesia.
 hoc est, domi & in ocio hæc faciēda. Tales etiam uiros Persius notat, quum sollicitos reos
 deridet, qui superstiosa quadam eloquentia sese defenditabant. Crimina rasis Librat in an-
 tithetis, doctas posuisse figuras Laudatur: bellum hoc: bellum hoc: an Romule ceues? Men-
 moueat? quippe & cantet si naufragus, assem Protulerim? cantas quum fracta te in trabe pi-
 ctum Ex humero portes? Sic enim mos erat antiquitus. Iuuenal. Naufragus assem Dum ro-
 gat, & picta se tempestate tuetur. Horat. quoq;, Si uis me flere dolendum est Primum ipsi
 tibi. Sophocles prætor in sermone de re grauissima cum eius collega Pericle, trãseunte pue-
 ro ait: O pulchrum puerum Pericle. Quæ autē sequuntur factio contingunt. Metellus Pius
 in iuuentute continentissimus, in senectute luxuriosissimus. Antiochus magnus, in securi-
 tate sobrius, in sollicitudine lasciuus. In bello enim cōtra Romanos periculossimo, captus
 amore uirginis debacchabatur. Quem uero nos uidimus: Paulus pontifex in paupere car-
 dinalatu liberalissimus, in diuite pontificatu illiberalissimus. Sunt & inertes quidam in hoc
 numero, qui nulla unquam aduersitate, nulloq; rerum euentu erudiuntur: ut M. Antonio
 contigit. Is, ut ait Sallustius, uacuis omnino à curis fuit, nisi instantibus. Nostro autem se-
 culo Renatus Siciliae rex, rebus excidens, tot bellis calamitatibusq; afflicto, uel in extre-
 ma senectute nunquam iocos amoremq; dimisit. De his Seneca dicit, quod stultitia semper
 iuuenescit, stultiq; semper uiuere incipiunt. Ambrosius in sermone: Stultorum ac prauorum
 hominum iubet uitare consortia, præstareq; dicit, ab illis odio haberi, quam cum illis con-
 uersari. Apollonius Tyaneus, ut est author Philostratus, uiros huiusmodi, quamuis poten-
 tes, non solum fugiebat, sed ne quidem ab illis dignosci cupiebat. Xenophon quoq; com-
 ment. III. Socratem ponit, stultos neglectos & ignauos, etiam si cæteris careant uitis, ad
 amicitiam nullo pacto recipiēdos esse censere, quod minime ενσύμβολοι existant, id est, non
 facile ad commune mutuumq; officium conferentes.

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM
 VRBANORVM LIB. XXIX.

QVOD ANIMADVERGIO ANTE OMNIA SIT NECESSARIA.

DE IUSTITIA.

Iustitiæ
 imago

VVM de iustitia inter Aristotelica postea sim dicturus, nunc tantum
 flosculos in ea delibabo: ac primum, quam necessaria sit in delinquen-
 tes animaduersio. Chrysippus imaginem eius fingit forma uirginali,
 ad spectu uehemēti, luminibus oculorum acrioribus: Quod uidelicet
 magistratum in improbos seuerum ac rigidum esse oporteat. Plato
 de repub. τὴν δίκην διδόναι, μεγίστη κακῶ ἀπαλλαγὴ. σωφρονιστὶ γὰρ καὶ δι-
 καιοτέρως ποιεῖ, καὶ ἰατρικὴ γίνεται ποικιλίας ἢ δίκην ἐκείνο γε οὐδεὶς οὔτε θεῶν οὔτ'
 ἀνθρώπων πολὺ λέγει, ὡς ἀδικεῖν οὐδ' ὀστὸν δίκην. Dare pœnas maximi
 mali euitatio est: facit enim alibi prudentiores & iustiores: & medicina quædam iniquita-
 tis ipsum est iudicium. Illud uero neq; deorum neq; hominum ullus dicere audebit: ut ab
 eo qui iniuste egerit, pœna non sit exigēda. Idem: Castigare noxium enim oportet, non ob
 præteritum delictum, quum id corrigi nequeat: sed ne iterum peccet, tum ne ipsius exem-
 plo cæteri quoq; peccent. Homerus quoq; in Odysseæ χ. οὐκ ὄσιν καταλλίοισιμ ἐπὶ ἀνδράσιμ
 ἐν χεῖράσιν, τὸ σθε μοῖς ἐδάμασσε θεῶν καὶ χέτλια ἔργα. Hos lugere nefas, qui dijs ultoribus ipsis
 Ob sua